

Regeringskansliet
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.rul.remisser@regeringskansliet.se

SVESAM-utredningens delbetänkande

Er beteckning: Li2025/01327

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över SVESAM-utredningens delbetänkande "Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik" (SOU 2025:859.

Regional utveckling och landsbygdsutveckling är inte bara centrala uppgifter i länsstyrelsens verksamhet, utan även av stor betydelse för hela landets utveckling och sammanhållning. Länsstyrelsen bidrar gärna med sin kunskap i utredningens fortsatta arbete, och välkomnar särskilt det arbetssätt med transparent och öppen dialog som utredningen antagit.

Sammanfattning

Länsstyrelsen i län tillstyrker föreslagen författningsändring. Vidare instämmer Länsstyrelsen i allt väsentligt i utredningens analys, och bedömer att den utgör en god grund för utformning och inriktning av framtida politik för regional utveckling och landsbygdsutveckling, och för framtagandet av förslag på insatser.

Länsstyrelsen framför nedan ett antal synpunkter utifrån betänkandets disposition, särskilt vad gäller länsstyrelsens roll och det territoriella perspektivet. Vidare framhålls att regional fysisk planering är ett värdefullt verktyg både för att förtydliga rollerna och för att ta territoriella hänsyn i flera olika skalor. Kopplingen till uppbyggnaden av totalförsvaret tas också upp.

3.2 Mål för en framtida territoriell politik

Länsstyrelsen ser att det är viktigt att lokal och regional utveckling går hand i hand med byggandet av ett robust samhälle med

beredskap för kris och krig. Länsstyrelsen uppmanar utredningen att särskilt beakta detta perspektiv vid framtagandet av förslag på utformning av den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken.

Länsstyrelsen har det geografiska områdesansvaret för civilt försvar både på den regionala nivån i länet och på den högre regionala nivån i civilområdet. Vi vill lyfta behovet av att på ett tydligare sätt knyta regional utveckling och landsbygdsutveckling till utvecklingen av totalförsvaret.

Länsstyrelsen vill vidare framhålla att jämställdhetsperspektivet behöver integreras i såväl utformningen som genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Kvinnor och män påverkas på olika sätt av arbetsmarknadens utveckling, tillgången till service och infrastruktur, särskilt i landsbygdsområden där utflyttning och begränsade resurser kan slå ojämnt. Jämställdhet är en förutsättning för hållbart företagande, social innovation och långsiktig regional utveckling. Att öka jämställdheten gällande företagande, innovation och landsbygdsutveckling är även en del av länsstyrelsernas uppdrag i de regionala jämställdhetsstrategierna, självfallet bör olika strategier och styrningen av dessa överensstämma sinsemellan.

3.5 Platsens betydelse – ett territoriellt synsätt

Länsstyrelsen instämmer i betydelsen av att anlägga ett territoriellt synsätt. För länsstyrelserna med sina geografiska ansvarsområden faller detta sig naturligt och är tydligt uttryckt i vår instruktion, även om vi självfallet kan utveckla våra arbetssätt. Vad gäller flera relevanta sektorsmyndigheter behöver däremot, enligt Länsstyrelsens erfarenhet, förutsättningarna stärkas för att de ska kunna ta ett territoriellt perspektiv. Det påverkas såväl av hur de styrs, som hur de är organiserade.

3.6 Dagens administrativa geografi

Oaktat frågan om läns- och kommunindelning, Länsstyrelsen förespråkar att relevanta sektorsmyndigheter organiseras regionalt, på ett sätt som är anpassat till civilområdena (enligt förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning). Regeringen framhåller de statliga förvaltningsområdena som indelningsgrund i budgetpropositionen för 2026 (utgiftsområde 1).

En indelning i mindre områden (att ett civilområde delas i tu exempelvis) är fullt möjlig och i vissa fall kanske önskvärd, så länge gränserna för indelningarna inte korsar varandra.

4.5 Landsbygderna ser olika ut

Landsbygderna följer inte de administrativa gränserna, utan överskrider dem snarare som regel. Indelningarna är i huvudsak gjorda med ett urbant perspektiv, så att säga satta utifrån tätorter med omland, som en centralort i en kommun. Per definition blir landsbygden då mellanrummet mellan tätorterna som gränserna skär igenom.

Landsbygderna inom ett län kan ha olika karaktär, medan landsbygder med likartade förutsättningar kan finnas på fler håll i landet. Att betrakta länet som en helhet som ska utvecklas är således inte alltid ändamålsenligt, utan det är väsentligt att se på skillnaderna inom länet och likheterna över gränser (och mellan län). Det här är ett tungt skäl till att den staten och länsstyrelserna har en väsentlig roll i sammanhanget. Likaså är det centralt att hålla fast vid i diskussionen om huruvida det krävs ett eller två politikområden (kapitel 7).

5.3 Det saknas en sammanhållen styrning

Staten behöver enligt Länsstyrelsens bedömning ta en tydligare och aktivare roll i politikens genomförande. Förutsättningarna för staten att samordnat arbeta för genomslag för nationella mål i hela landet behöver utvecklas. Inte minst behöver sektorsmyndigheternas förmåga att samverka med länsstyrelserna och att ta geografiska hänsyn stärkas. För att det ska vara möjligt för länsstyrelserna att hantera komplexa målkonflikter behöver länsstyrelserna kunna samordna sektorsmyndigheterna i länet. Därför är det viktigt att det tydliggörs i dessa myndigheters uppdrag att de ska samverka med länsstyrelser och utifrån ett territoriellt perspektiv bidra till nationella mål.

Många av de utmaningar som behöver hanteras inom den territoriella politiken är tvärsektoriella och berör olika geografier. För effektiva och träffsäkra insatser behöver landets landsbygder hanteras utifrån deras specifika särarter och geografier. Staten behöver därmed ta ansvar för, att med ett territoriellt perspektiv, samordna sektorspolitiken och underlätta dess samverkan med kommuner och regioner.

En robust organisation för den statliga samordningen ökar även samhällets beredskap att hantera kris och förändring. Länsstyrelserna kan genom sin roll att samordna staten i länet bidra till mer sammanhållna insatser och effektivare genomförande av sektorsuppgifter. Att i högre utsträckning använda länsstyrelserna som samordnare för staten regionalt skulle underlätta för sektorsmyndigheter att agera territoriellt. Det är därför väsentligt att länsstyrelsernas roll att samordna staten i länet tydligt framgår i andra relevanta myndigheters uppdrag.

Länsstyrelsernas roll

Länsstyrelsen välkomnar ett förtydligande av myndighetens ansvar inom den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. I princip anser Länsstyrelsen dock att myndigheten har de uppdrag som krävs för att kunna bidra, men uppgifterna kan tydliggöras i förhållande till både offentliga och privata aktörers ansvar.

För samhällets förmåga att hantera komplexa tvärsektoriella utmaningar och målkonflikter innebär det en stor kraft att ha staten representerad i hela landet. Länsstyrelserna har god vana att vara statens företrädare i länen och att hantera målkonflikter på så sätt att alla relevanta aspekter utifrån hållbarhetens tre dimensioner och nationella mål beaktas. Det kan bland annat handla om industrietableringar, energiproduktion eller annan förändrad markanvändning,

Länsstyrelserna har, som utredningen konstaterar, en central roll i genomförandet och i samverkan med andra aktörer. Länsstyrelserna behöver dock ges kapacitet och förutsättningar att utföra uppgifterna och bidra till uppsatta mål. Finansiering av länsstyrelsernas uppdrag är nödvändig för att upprätthålla myndigheternas breda kompetensbas, vilket i sin tur är en förutsättning för att de även fortsatt ska kunna hantera breda tvärsektoriella frågor och målkonflikter. Det främsta behovet som vi ser är således resurser för att kunna integrera regional utveckling och tillväxt inom alla våra ansvarsområden.

Länsstyrelserna som statens primära kontaktväg till kommunerna är en unik länk mellan den nationella och lokala nivån. Det innebär att länsstyrelserna har ansvar och förutsättningar att underlätta för effektiv samverkan mellan nationella myndigheter och kommunerna. Genom lokal förankring av nationella insatser bidrar länsstyrelserna till att nationella mål får genomslag i hela landet och därmed också

till en ökad sammanhållning. Ett aktivt stöd från en tillgänglig länsstyrelse är också av stor betydelse för många små kommuner.

Genom sin breda verksamhet och stora kontaktyta mot företag och organisationer på landsbygden har länsstyrelserna en unik närvaro i landets alla landsbygder. Som ett exempel ansvarar länsstyrelserna för administrationen av olika EU-stöd till lantbruket. Det är ett effektivt sätt att skapa samordning mellan olika kompetens- och verksamhetsområden och därigenom nå politiska mål, bibehålla förtroendet för staten i hela landet samt bidra till ett robust samhälle och beredskap. Inte minst inom området livsmedelsförsörjning är länsstyrelsernas lokalkännedom och närvaro på landsbygden betydelsefull.

En väsentlig koppling är slutligen att länsstyrelsen, som nämns ovan har det geografiska områdesansvaret för civilt försvar både på den regionala nivån i länet och på den högre regionala nivån i civilområdet. Vi har därför möjligheten att uppmärksamma och utveckla kopplingarna mellan regional utveckling och landsbygdsutveckling, å enda sidan, och totalförsvaret, å den andra.

Myndigheternas interna geografiska indelning

Relevanta sektorsmyndigheter behöver ha en geografisk organisation som bidrar till förmågan till en effektiv regional samverkan sinsemellan och med länsstyrelserna. Att samordna den regional indelningen av sektorsmyndigheterna skulle även underlätta samverkan över läns- och kommungränser.

5.3 Uppföljning och utvärdering finns men helhetsbild saknas

Utredningen konstaterar att en styrning som baseras på uppföljning och lärande kräver regelbundna och systematiska analyser av utvecklingen i landets olika geografier. Det finns en potential att än mer utnyttja länsstyrelsernas uppgift att redovisa läget i länet till att bistå regeringen med regionala lägesbilder, med analys av nuläge och bedömning av behovet av ytterligare åtgärder. Med sin geografiska närhet till brukare, allmänhet och företag och kunskap om lokala och regionala förhållanden kan länsstyrelsen bidra till snabba och fördjupade analyser som underlättar styrningen i en föränderlig omvärld.

Exempelvis kan länsstyrelsen genom sitt arbete med jordbruksstöd och kontakter med hela livsmedelskedjan bidra med aktuell kunskap om tillståndet för lantbruksföretagandet och livsmedelsproduktionen i länet. Detsamma gäller stora investeringar

och industrins gröna omställning, där länsstyrelserna är delaktiga i processerna.

Vi ser även god potential i ökat samarbete och utbyte av kunskap mellan länsstyrelsen och regionen.

6.1 Tvärsektoriella uppgifter förutsätter samverkan mellan flera aktörer

Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning av behovet av flerpartssamverkan. De frågor som vi möter är ofta komplexa samhällsutmaningar och då krävs såväl en väl utvecklad flernivåstyrning (governance) som flerpartssamverkan (i även kallat samskapande). Vi vill betona att vi det just behöver vara frågan om både styrning och samverkan, både i flera nivåer och ”på tvären”. Länsstyrelsen Västra Götaland har mångårig erfarenhet av att bygga och medverka i sådana samarbeten, såväl mellan aktörer som mellan forskning och praktik. Det är processer med en rad utmaningar, men inte desto mindre viktiga¹.

Länsstyrelsen vill framhålla det goda samarbetet med Västra Götalandsregionen som har utvecklats under lång tid. Sedan 2013 har vi haft överenskommelser om strukturerat samarbete på lednings- och chefsnivå. Ett nära och konstruktivt samarbete är nödvändigt för att tillsammans verka för länets utveckling på bästa sätt. Samtidigt visar våra praktiska erfarenheter på behovet av att förtydliga både rollerna och den nationella styrningen.

6.2 En effektiv samverkan kräver tydliga roller

Länsstyrelsen konstaterar att samverkan mellan länsstyrelse, region, kommuner och andra aktörer i länet är central för det regionala genomförandet av regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken. Tydligare definierade roller, som klargör vad som förväntas av respektive aktör, ger aktörerna förutsättningar att hitta lämpliga former för en effektiv samverkan som bidrar till politikens mål. Länsstyrelsen instämmer därför med utredningen i det finns behov av att förtydliga ansvarsfördelningen, inte minst vad gäller statens och regionernas gemenensamma ansvar för regional utveckling.

Det är dock viktigt att påpeka att det oavsett tydlighet i ansvarsfördelning alltid kommer att finnas mellanrum mellan

¹ Se t.ex. Palmer et al. ”The situatedness of dilemmas in boundary spaces: uncovering paradoxical conditions for increasing effectiveness through transdisciplinary research approaches”, *Global Social Challenges Journal* • vol XX, no XX, 1–26)

utpekade ansvarsområden och att det är något som behöver hanteras genom samverkan mellan de regionala aktörerna. Det är därför nödvändigt att bibehålla ett regionalt handlingsutrymme, så att samverkan och lösningar kan anpassas utifrån platsens förutsättningar. Inte minst gäller det för samverkan mellan länsstyrelse och region, där varje länsstyrelse behöver ges handlingsutrymme att möta regionen i sitt län utifrån de specifika prioriteringarna den regionala utvecklingsstrategin.

Länsstyrelsen instämmer därför i utredningens slutsats att det inte går att detaljstyra ett komplext tvärsektoriellt område som territoriell politik, även om den samverkan som är nödvändig bör bygga på en tydlig ansvarsfördelning. En möjlighet att balansera flexibilitet och tydlighet i den regionala samverkan är att utgå från principer för regional ansvarsfördelning, till exempel de vägledande principer för prövning av länsstyrelsens uppgifter och uppdrag som presenterades i regeringens budgetproposition 2021 (utgiftsområde 1, sidan 59).

Länsstyrelsen vill här framhålla att ett väsentligt verktyg för att samordna och förtydliga roller är regional fysisk planering, en process som sätter det regionala utvecklingsarbetet i sitt geografiska sammanhang och visar olika förutsättningar och behov på olika platser i länet. Genom avvägningar mellan motstående intressen i en geografisk verklighet ges bättre kunskapsunderlag för utvecklingsarbetet.

7. Ett eller två politikområden

Oavsett ett eller två politikområden välkomnar Länsstyrelsen att politiken bedrivs i ett sammanhållet system vad gäller mål, ansvarsfördelning, styrning och uppföljning. Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att beakta territoriell sammanhållning vid ställningstagande om en eventuell sammanslagning av politikområdena. Både kompensatoriska insatser för territoriell sammanhållning och insatser för regional utveckling är viktiga för länets utveckling. Det är därför väsentligt att beakta balansen mellan dessa vid ett ställningstagande. Dessutom behöver hänsyn tas till att behoven som ansvarsfördelningen ska tillgodose ser olika ut inom de två nuvarande politikområdena, bland annat beroende på olika geografi för regional utveckling och landsbygdsutveckling.

Länsstyrelsen delar bedömningen att en sammanslagning av politikområdena kan innebära risk för att landsbygdernas frågor hamnar i skymundan av städer och större tätorter i det regionala utvecklingsarbetet. Samtidigt kan det innebära en möjlighet till samordning och effektivt genomförande. Länsstyrelsen bedömer därför att det finns anledning att ytterligare analysera farhågor och möjligheter.

Som vi skriver under avsnitt 4.5, så följer landsbygderna inte de administrativa gränserna. Att betrakta länet som en helhet som ska utvecklas är således inte alltid ändamålsenligt, utan det är väsentligt att se på skillnaderna inom länet och likheterna över gränser (och mellan län).

Enligt direktiven ska utredningen inte lämna förslag som omfattas av det kommunala planmonopolet enligt plan- och bygglagen. Länsstyrelsen vill således ändå poängtera vikten av ett fungerande planeringssystem som hanterar alla nivåerna nationellt, regionalt, och lokalt för att kunna samordna och följa upp en territoriell politik. En avgörande fördel är att en utvecklad fysisk planering ger underlag för att ta bättre hänsyn såväl till olikheter inom länen, som till likheter mellan länen. Det kan synliggöra landsbygdernas förutsättningar och behov, vilket motverkar farhågorna med ett enda politikområde.

Medverkande i beslutet

Detta yttrande beslutades av länsöverdirektören Jörgen Peters, efter föredragning av regionala utvecklingsstrategen Mikael Cullberg. I den slutliga handläggningen medverkade landsbygdsdirektören Ingrid Guldbrand. I handläggningen i övrigt medverkade chefen för civilområdeskansliet Kristina Sundholm.

Jörgen Peters

Mikael Cullberg

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.